

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ЗБАЛАНСОВАНОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРЕСІВ РОЗВИТКУ

Н. С. ПЕДЧЕНКО, доктор економічних наук, професор;

В. Ю. СТІРІЛЕЦЬ, кандидат економічних наук

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Метою статті є дослідження взаємовідносин держави та малого бізнесу в контексті досягнення консенсусу інтересів. **Методика дослідження.** Аналітичний огляд економічної літератури дозволив визначити критерії оцінки збалансованості інтересів держави та суб'єктів малого бізнесу щодо розвитку. Таксономічний інтегральний аналіз сприяв оцінці впливу держави та малого підприємництва на розвиток один одного. Графічна візуалізація допомогла визначити основні тенденції взаємовідносин держави й суб'єктів малого бізнесу та встановити факт існування дисбалансів у їх взаємодії. **Результати.** Визначено особливості взаємодії держави та суб'єктів малого підприємництва в напрямі забезпечення інтересів їх розвитку. Установлено важливість податкових важелів у досягненні збалансованості взаємовідносин. Досліджено підходи до оцінки податкового навантаження на бізнес різними авторами. Проведено інтегральний аналіз оцінки збалансованості впливу держави та малого бізнесу один на одного. **Практична значущість результатів дослідження.** Науковою новизною є побудований алгоритм оцінки збалансованості інтересів малого бізнесу та держави щодо забезпечення розвитку. Проведене дослідження дозволило визначити необхідність організації співпраці в досягненні консенсусної комплексної стратегії країни.

Ключові слова: взаємодія держави та бізнесу, розвиток малого бізнесу, забезпечення розвитку малого бізнесу, мале підприємництво, інтегральний аналіз, таксономічний аналіз.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Мале підприємство є потужним інструментом вирішення економічних проблем загальнодержавного значення, зокрема, забезпечення населення робочими місцями, створення чесного конкурентного середовища, залучення приватного капіталу до грошового обороту країни, підвищення інвестиційної привабливості та інноваційності підприємництва в Україні. Саме тому питання розвитку малого бізнесу, що побудоване на взаємовигідних стосунках держави та СМП, набуває все більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії підприємництва та країни перебуває в центрі уваги сучасних українських науковців. Так, Т. Коляда стверджує, що ефек-

тивність ринкової економіки значною мірою залежить від взаємовигідного економічного співробітництва великих, середніх і малих підприємств, а тому завданням уряду є створення сприятливих умов для такої взаємодії за рахунок податкової політики та спеціальних режимів оподаткування [8, с. 42]. І. М. Сараєва та Н. І. Носова визначають необхідність оцінки існуючого податкового навантаження та розрахунку оптимального його рівня для збереження інвестиційних можливостей суб'єктів підприємництва й сприяння економічному розвитку країни [12, с. 159]. Н. Лоханова доцільно зазначає, що суб'єкти підприємництва не отримують реальної підтримки держави в ході здійснення власної господарської діяльності, навпаки, рівень зарегульованості підприємницької діяльності та саме податкове

навантаження продовжують залишатися такими, що державні органи тільки перешкоджають розвитку бізнесу явними чи прихованими шляхами [9, с. 46]. О. Ю. Буцькою визначено важливість установлення правильних підходів до аналізу податкового навантаження на мікрорівні, оскільки його несвочасна оцінка може призвести до значних втрат підприємства та прийняття хибних управлінських рішень [4, с. 25]. Ураховуючи те, що розвиток малого підприємництва має здійснюватися на взаємовигідних умовах для держави та СМП, забезпечуючи реалізацію інтересів обох сторін, невирішеним залишається питання оцінки збалансованості такого взаємозв'язку, що актуалізує мету даного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є проведення оцінки взаємовідносин держави та малого бізнесу в контексті досягнення консенсусу інтересів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Важливим завданням взаємодії держави та суб'єктів малого бізнесу є забезпечення розвитку, що з боку держави виявляється у формуванні належних умов функціонування СМП, створенні сприятливого законодавчого підґрунтя підприємництва, зниженні тиску податкових органів та ін. Закон установлює правила функціонування ринкової економіки, визначає ступінь свободи й незалежності бізнес-спільноти, форми й методи державної участі у вирішенні можливих конфліктів [1, с. 20]. При цьому суб'єкти малого підприємництва сприяють розвитку держави через участь у створенні ВВП, формуванні доходної частини бюджетів, забезпеченні зайнятості населення України тощо. Як влучно зазначає Т. Коляда, держава може впливати на розвиток підприємництва, у тому числі й малого, та збільшення його внеску в розбудову економіки України [8, с. 42]. Погоджуємося із твердженням А. Л. Бержанір, що нинішній час порушує важливу для майбутнього країни проблему пошуків гармонійного поєднання інтересів бізнесу, громадянського суспільства, та влади [1, с. 19].

Так, Я. Брехаря визначає взаємодію влади та бізнесу як систему інститутів, що функціонують як із метою представництва інтересів бізнесу у владі, так і для регулювання діяльності бізнесу, формування умов його розвитку [3, с. 190]. Як стверджують А. Л. Бержанір та

Л. Л. Стрембіцька, взаємодія бізнесу та влади відображає інтереси суспільства та є найважливішим чинником сталого розвитку країни [2, с. 135]. Уважаємо, що в Україні взаємодія в напрямі розвитку бізнесу здебільшого реалізується через фінансові інструменти, серед яких оптимізація податкового навантаження відіграє одну з основних ролей. Ґрунтовним є твердження І. М. Сараєвої та Н. І. Носової, що посилення податкового навантаження перетворює податкову систему в апарат вилучення коштів, який не сприяє розвитку [12, с. 160]. Тому необхідно є побудова такої системи показників, що дозволила б визначити баланс між податковим навантаженням на малий бізнес та внеском СМП у розвиток країни загалом (рис. 1).

Незбалансованість інтересів малого бізнесу та держави в разі надмірного втручання держави може призвести до зниження ділової активності, відходу в тінь, вивозу капіталу за кордон, що спричиняє падіння темпів економічного розвитку [1, с. 20]. З іншого боку, наслідком зниженого податкового навантаження стане недоотримання бюджетних доходів, що є ключовим джерелом підтримання соціально-економічного розвитку країни. За твердженням О. Ю. Буцької, оптимальним вважають такий рівень податкового навантаження, який передбачає вилучення частини доходів економічних суб'єктів, що не перешкоджає їхньому розвитку, і водночас, що є достатнім для втручання держави в економічні процеси, необхідні для підвищення ефективності національної економіки загалом [4].

Для того щоб оцінити оптимальність податкового навантаження для забезпечення збалансованого розвитку СМП авторами використовуються різні критерії та показники.

Так, Н. Лоханова враховує складові рейтингу Paying Taxes (кількість податкових платежів; час, необхідний для розрахунку та сплати податків; загальна ставка оподаткування) [9], І. М. Сараєва, Н. І. Носова доповнюють їх показниками податкового тиску та часткою податків на одне підприємство [12]. За твердженням О. Ю. Буцької, теоретично найточнішим показником податкового навантаження, з погляду міжгалузевих порівнянь, є відношення податків, що сплачуються підприємством, до умовного прибутку [4, с. 26]. При цьому загальна методика оцінки податкового навантаження на мікрорівні має враховувати співвід-

ношення між сумою податкових витрат (як суб'єктів підприємництва, так і фізичних осіб) та сумою скорегованих доходів (за мінусом непрямих податків) [4, с. 27]. Т. Коляда для оцін-

ки тенденцій податкового регулювання малого підприємництва використовує показники частки єдиного податку на підприємницьку діяльність із юридичних та фізичних осіб [8, с. 43].

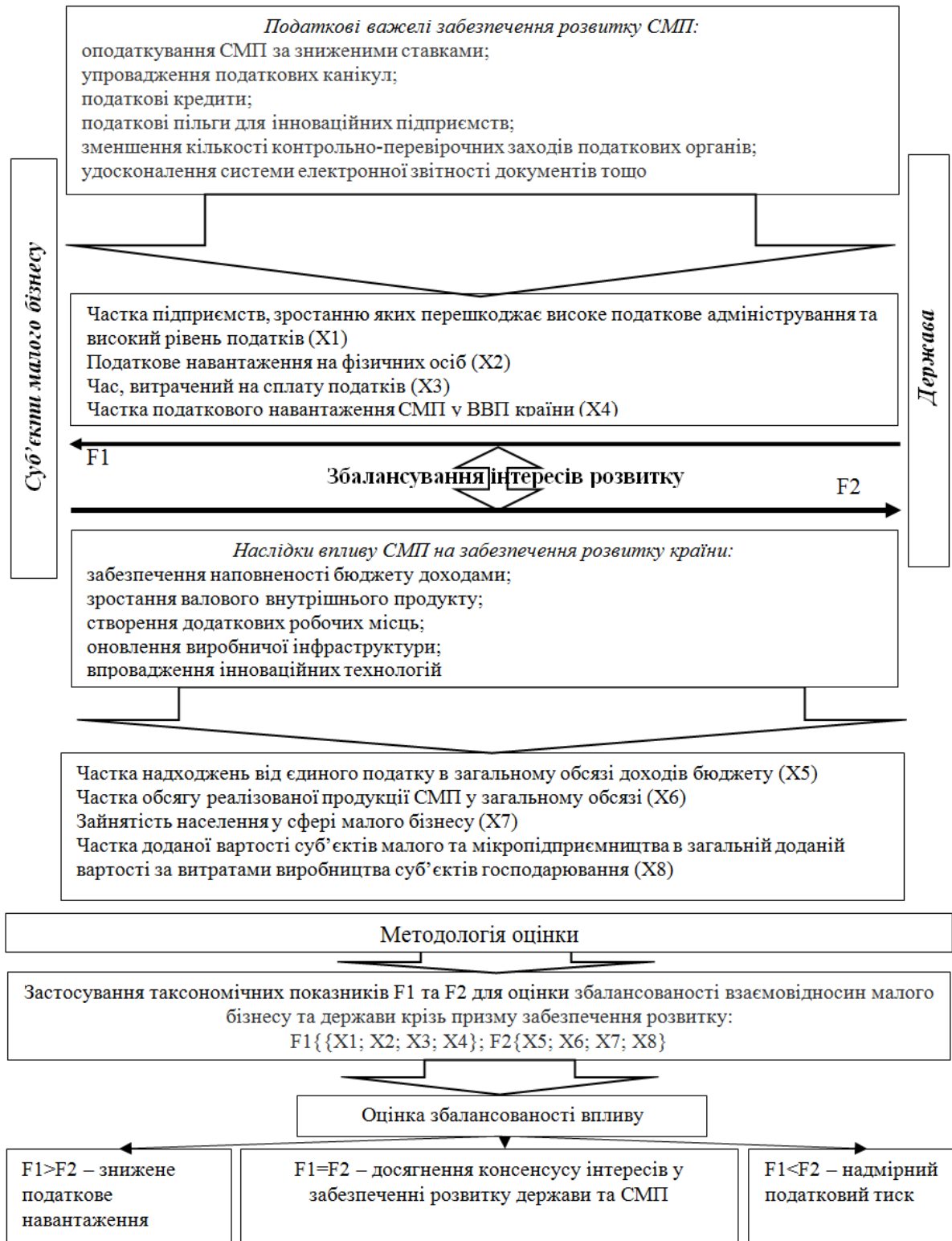

Рис. 1. Алгоритм оцінки збалансованості інтересів малого бізнесу та держави щодо забезпечення розвитку

У той же час важливим є і врахування впливу СМП на розвиток держави. Тому, високо оцінюючи існуючі підходи до визначення системи показників оцінки податкового навантаження та показників оцінки впливу малого бізнесу на розвиток держави, вважаємо за доцільне запропонувати свою методологію оцінки консенсусу інтересів держави та СМП шляхом дослідження ряду показників: частка надходжень від єдиного податку в загальному обсязі податкових надходжень; частка підприємств, зростанню яких перешкоджає високе податкове адмініструван-

ня та високий рівень податків; податкове навантаження на фізичних осіб; час, витрачений на сплату податків; частка податкового навантаження СМП у ВВП країни; частка обсягу реалізованої продукції СМП у загальному обсязі; зайнятість населення у сфері малого бізнесу; частка доданої вартості суб'єктів малого та мікропідприємництва в загальній доданій вартості за витратами виробництва суб'єктів господарювання (табл. 1). Слід зазначити, що розрахунок окремих показників не дозволяє отримати чіткої картини встановлення взаємозв'язку.

Таблиця 1

Критерії оцінки збалансованості інтересів малого бізнесу та держави у 2014–2018 рр. [пораховано автором на основі даних [5–7]]

Критерії	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Частка підприємств, зростанню яких перешкоджає високе податкове адміністрування та високий рівень податків (X1)	48,8	35,1	41,2	25,9	33,1
Податкове навантаження на фізичних осіб (X2)	540,25	611,17	506,4	874	1004,9
Час, витрачений на сплату податків (X3)	150	150	199	199	199
Частка податкового навантаження СМП у ВВП країни (X4)	0,47	0,53	0,72	0,78	0,83
Частка надходжень від єдиного податку в загальному обсязі доходів бюджету (X5)	12,89	10,56	11,71	12,19	12,64
Частка обсягу реалізованої продукції СМП у загальному обсязі (X6)	16,6	16,9	18,2	18,9	19,2
Зайнятість населення у сфері малого бізнесу (X7)	27,1	26,8	26,8	27,4	28,5
Частка доданої вартості суб'єктів малого та мікропідприємництва в загальній доданій вартості за витратами виробництва суб'єктів господарювання (X8)	9,1	10,3	8,8	10,3	12,6

У тому випадку, якщо необхідно виокремити комплексну картину, доцільно використовувати таку методологію оцінки, яка б відповідала вимогам універсальності (можливість урахування показників, які мають різні виміри (кількісний та якісний), позиціонування (можливості встановлення певної градації та класифікації за результатами), інформативності (забезпечувати повноту та якість інформації), доступності (його застосування не повинно

обмежуватися рівнем підготовки дослідника). Одним із методів, що може задовольнити визначені вимоги, є таксономічний аналіз, що являє собою метод багатовимірних порівнянь, який дозволяє надати оцінку економічних явищ і процесів, що характеризуються багатогранністю й неоднозначністю. Як стверджує В. Плюта, він використовується для зіставлення об'єктів, які характеризуються великою кількістю ознак.

У дослідженні використаний класичний підхід до підготовки змінних і розрахунків індикатора таксономії, що враховує такі блоки: формування матриці спостережень, стандартизація показників; поділ показників на стимулятори та дестимулятори; формування вектора-еталона; установлення відстані між показниками та вектором-еталоном; розрахунок інтегрального таксономічного показника [11].

Після визначення основних змінних необхідною є їх стандартизація з огляду на те, що визначені нами критерії є неоднорідними, різновимірними (див. табл. 1). Стандартизовані дані мають бути відображені у формі матриці:

$$Z_{ij} = \begin{pmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{ij} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{ij} & \dots & x_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{i1} & x_{i2} & \dots & x_{ij} & \dots & x_{in} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{w1} & x_{w2} & \dots & x_{wj} & \dots & x_{wn} \end{pmatrix}, \quad (1)$$

де i – порядковий номер періоду (від 1 до n);
 j – показник, який характеризує стан відповідного критерію;

x_{ij} – значення показника j для періоду i (від 1 до w) [11, с. 10].

Стандартизація критеріїв оцінки збалансованості інтересів малого бізнесу й держави та методологія розрахунку зазначені в табл. 2.

Таблиця 2

Стандартизація значень критеріїв оцінки збалансованості взаємовідносин малого бізнесу та держави у 2014–2018 рр.

Критерії	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
X1	1,33	0,95	1,12	0,70	0,90
X2	0,76	0,86	0,72	1,24	1,42
X3	0,84	0,84	1,11	1,11	1,11
X4	0,70	0,80	1,08	1,18	1,25
X5	1,07	0,88	0,98	1,02	1,05
X6	0,92	0,16	0,18	0,13	0,12
X7	0,99	0,98	0,98	1,00	1,04
X8	0,89	1,01	0,86	1,01	1,23
Формула розрахунку	$Z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j} \Rightarrow \bar{x}_j = \frac{1}{w} \sum_{i=1}^w x_{ij} \Rightarrow S_j = \left[\frac{1}{w} \sum_{i=1}^w (x_{ij} - \bar{x}_j)^2 \right]^{\frac{1}{2}}$ <p>де $j = 1, 2, \dots, n$; n – кількість ознак; w – кількість одиниць; x_{ij} – значення ознаки k для одиниці i; \bar{x}_j – середнє арифметичне значення ознаки j; S_j – стандартне відхилення ознаки j; z_{ij} – стандартизоване значення ознаки j для одиниці i [10, с. 43; 11, с. 11]</p>				

Наступним кроком для визначення таксономічного показника є побудова вектора-еталона

на основі розподілу критеріїв на стимулятори та дестимулятори (табл. 3).

Таблиця 3

**Стимулятори й дестимулятори збалансованості інтересів СМП
та держави щодо забезпечення розвитку й координати вектора-еталона**

Критерії	Поділ критеріїв на стимулятори та дестимулятори	Координати вектора-еталона
3 позицій СМП		
Частка підприємств, зростанню яких перешкоджає високе податкове адміністрування та високий рівень податків (X1)	Дестимулятор	-1,41
Податкове навантаження на фізичних осіб (X2)	Дестимулятор	-1,02
Час, витрачений на сплату податків (X3)	Дестимулятор	-1,22
Частка податкового навантаження СМП у ВВП країни (X4)	Дестимулятор	-1,39
3 позицій держави		
Частка надходжень від єдиного податку в загальному обсязі доходів бюджету (X5)	Стимулятор	1,07
Частка обсягу реалізованої продукції СМП у загальному обсязі (X6)	Стимулятор	0,92
Зайнятість населення у сфері малого бізнесу (X7)	Стимулятор	1,04
Частка доданої вартості суб'єктів малого та мікробізнесу в загальній доданій вартості за витратами виробництва суб'єктів господарювання (X8)	Стимулятор	1,23
Формула розрахунку	$z_{os} = \max z_{rs}, \text{ якщо } s \in I,$ $z_{os} = \min z_{rs}, \text{ якщо } s \notin I (s = 1, \dots, n),$ де I – множина ознак; z_{rs} – стандартизоване значення ознаки s для одиниці r [10, с. 143; 11, с. 16]	

Заключними етапами таксономічного аналізу є встановлення відстані між показниками й вектором-еталоном та розрахунок інтегрального таксономічного показника (табл. 4).

Таблиця 4

**Показники таксономічного аналізу збалансованості
інтересів держави та СМП щодо забезпечення розвитку**

Роки	Таксономічний показник впливу держави на розвиток СМП			Таксономічний показник впливу СМП на розвиток держави		
2014 рік	2,97	0,59	0,41	2,88	0,50	0,50
2015 рік	1,38	0,28	0,72	1,16	0,20	0,80
2016 рік	3,35	0,67	0,33	2,07	0,36	0,64
2017 рік	3,55	0,71	0,29	3,30	0,58	0,42
2018 рік	4,23	0,85	0,15	5,28	0,93	0,07
Формула розрахунку	$\tilde{N}_i = \sqrt{\sum_{j=1}^m (Z_{ij} - Z_{0j})^2},$ де Z_{ij} – стандартизоване значення j -го показника; Z_{0j} – стандартизоване значення j -го показника в еталоні. $\hat{E}_i = 1 - d_i; d_i = \frac{C_{i0}}{C_0}; C_0 = \overline{C_0} + 2S_0,$ $\overline{C_0} = \frac{1}{w} \sum_{i=1}^w C_{i0}, S_0 = \left[\frac{1}{w} \sum_{i=1}^w (C_{i0} - \overline{C_0})^2 \right]^{\frac{1}{2}},$ де m – кількість періодів; C_{i0} – відстань між точкою спостереження і точкою P_0 ; $\overline{C_0}$ – середня відстань; S_0 – середнє значення кореня середнього квадрата різниці значень ознак [10, с. 143; 11, с. 16]					

На рис. 2 представлено візуалізацію отриманих результатів.

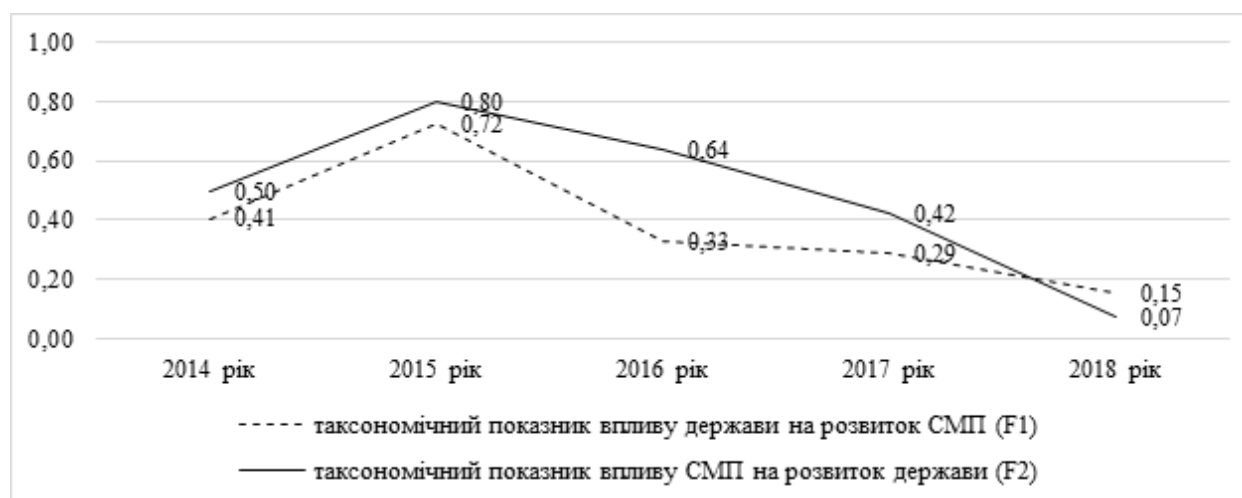

Рис. 2. Динаміка таксономічних показників оцінки збалансованості інтересів держави та СМП, % [складено автором на основі даних табл. 4]

Це дозволило зробити такі висновки:

– протягом досліджуваного періоду спостерігається дисбаланс інтересів щодо забезпечення розвитку держави та малого бізнесу, який пов'язаний із надмірним податковим тиском на суб'єкти підприємництва;

– у 2014–2015 рр. спостерігається пропорційне зростання таксономічних показників впливу на розвиток держави та СМП, при цьому їх значення мають незначні відхилення одне від одного, що свідчить про достатню збалансованість інтересів;

– у 2016 р. спостерігається зниження інтегральних показників, проте показник впливу СМП на розвиток держави має більш різке падіння. Цей період характеризується значним дисбалансом інтересів із переважання більш позитивного впливу СМП на розвиток держави;

– період із 2017 до 2018 року характеризується зміною векторів впливу з досягненням балансу інтересів у певний часовий проміжок.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Взаємодія влади та бізнесу передбачає комплекс заходів, що спрямовані на представництво інтересів бізнесу у владі й регулювання діяльності бізнесу з метою забезпечення комплексного розвитку. Проведення розрахунку інтегрального показника оцінки взаємовідносин держави та СМП у контексті збалансування інтересів дозволило визначити позитив-

ну тенденцію до незначного розриву в силі впливу держави та малого бізнесу на розвиток (максимальне відхилення спостерігалось лише у 2016 р. – 31 п.п.). Проте негативним є факт надмірного податкового тиску, що виступає причиною гальмування діяльності, погіршення основних показників діяльності, поглиблення процесів ухилення від податків та тінізації економіки тощо. Однак позитивні зрушення у 2017–2018 рр. свідчать про процес становлення взаємодії держави й малого бізнесу у векторі збалансування інтересів розвитку. Уважаємо, що забезпечення тісних та ефективних взаємовідносин держави й суб'єктів малого бізнесу передбачає організацію співпраці в досягненні консенсусної комплексної стратегії країни. Тому подальшими напрямками досліджень є визначення умов і принципів такої співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бержанір А. Л. Становлення взаємодії влади, бізнесу та суспільства в ринкових умовах / А. Л. Бержанір // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3 (20). – С. 18–21.
2. Бержанір А. Л. Стратегії взаємодії держави та бізнесу в умовах становлення ринкових відносин в Україні / А. Л. Бержанір, Л. Л. Стрембіцька // Економіка та управління

- ня національним господарством. – 2016. – № 10. – С. 134–139.
3. Брехаря С. Система взаємовідносин влади і бізнесу в сучасній Україні / С. Брехаря // Наукові записки інституту політичних та національних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2011. – № 4 (54). – С. 190–198.
 4. Буцька О. Ю. Методика оцінки податкового навантаження: порівняльний аналіз / О. Ю. Буцька // Агросвіт. – 2013. – № 24. – С. 25–27.
 5. Інформація із сайту Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2019). – Назва з екрана.
 6. Інформація Казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 10.01.2019). – Назва з екрана.
 7. Інформація Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2019). – Назва з екрана.
 8. Коляда Т. Тенденції податкового регулювання малого підприємництва в умовах посткризового періоду розвитку України / Т. Коляда // Економіка. – 2012. – № 139. – С. 42–48.
 9. Лоханова Н. Податкове навантаження в Україні як чинник впливу на стан економічної стійкості підприємств / Н. Лоханова // Економіст. – 2012. – № 4. – С. 46–49.
 10. Педченко Н. С. Бюджетний потенціал регіону: оцінка та перспективи розвитку : монографія / Н. С. Педченко, В. Ю. Стрілець. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 220 с.
 11. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в эконометрическом моделировании / В. Плюта ; пер. с польск. В. В. Иванова. – Москва : Финансы и статистика, 1989. – 175 с.
 12. Сараева І. М. Проблеми оптимізації податкового навантаження підприємницького сектору в Україні / І. М. Сараєва, Н. І. Носова // Економічні інновації. – 2015. – № 60. – Книга II. – С. 159–170.

REFERENCES

1. Berzhanir, A. L. (2013). Stanovlennia vzaiemodii vlady, biznesu ta suspilstva v rynkovykh umovakh [The formation of the interaction of power, business and society in market conditions]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable Development of the Economy*, 3 (20), 18–21 [in Ukrainian].
2. Berzhanir, A. L. & Strembitska, L. L. (2016). Stratehii vzaiemodii derzhavy ta biznesu v umovakh stanvolennia rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Strategies of interaction of the state and business in the conditions of working market relations in Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom – Economy and management of national economy*, 10, 134–139 [in Ukrainian].
3. Brekharia, S. (2011). Systema vzaiemovidnosyn vlady i biznesu v suchasni Ukraini [The system of relations between government and business in modern Ukraine]. *Naukovi zapysky instytutu politychnykh ta natsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy – Scientific notes of the Institute of Political and National Studies named after. I. F. Kurasa National Academy of Sciences of Ukraine*, 4 (54), 190–198 [in Ukrainian].
4. Butska, O. Iu. (2013). Metodyka otsinky podatkovoho navantazhennia: porivnialnyi analiz [Methodology for estimating tax burden: comparative analysis]. *Ahrosvit. – Agrosvit*, 24, 25–27 [in Ukrainian].
5. Informatsiia z сайту Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Information from the site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 10.01.2019) [in Ukrainian].
6. Informatsiia Kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy: [Information of the Treasury of Ukraine].

- (n.d.) <https://www.treasury.gov.ua/ua> Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (accessed 10.01.2019). [in Ukrainian].
7. Informatsiia Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy [Information of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine]. (n.d.). <http://www.minregion.gov.ua> Retrieved from: <http://www.minregion.gov.ua/> (accessed 10.01.2019) [in Ukrainian].
 8. Koliada, T. (2012). Tendentsii podatkovoho rehuliuвання maloho pidpriemnytstva v umovakh postkryzovoho periodu rozvytku Ukrainy [Trends in tax regulation of small business in the post-crisis period of Ukraine's development]. *Ekonomika – Economics*, 139, 42–48 [in Ukrainian].
 9. Lokhanova, N. (2012). Podatkove navantazhennia v Ukraini yak chynnyk vplyvu na stan ekonomichnoi stiikosti pidpriemstv [Tax burden in Ukraine as a factor of influence on the state of economic sustainability of enterprises]. *Ekonomist – Economist*, 4, 46–49 [in Ukrainian].
 10. Pedchenko, N. S. & Strilets, V. Yu. (2014). *Biudzhetniyi potentsial rehionu: otsinka ta perspektyvy rozvytku [The budget potential of the region: assessment and development prospects]*. Poltava : PUET [in Ukrainian].
 11. Plyuta, V. (1989) *Sravnitelnyi mnogomernyi analiz v ekonometricheskom modelirovanii [Comparative Multidimensional Analysis in Econometric Modeling]*. Moskva : Finansy i statistika [in Russian].
 12. Saraieva, I. M. & Nosova, N. I. (2015). Problemy optymizatsii podatkovoho navantazhennia pidpriemnytskoho sektoru v Ukraini [Problems of optimizing the tax burden of the entrepreneurial sector in Ukraine]. *Ekonomichni innovatsii – Economic Innovations*, 60 , 159–170 [in Ukrainian].

Н. С. Педченко, доктор экономических наук, профессор; **В. Ю. Стрілець**, кандидат экономических наук (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Интегральная оценка сбалансированности взаимоотношений государства и субъектов малого бизнеса в контексте обеспечения интересов развития.**

Аннотация. Целью статьи является исследование взаимоотношений государства и малого бизнеса в контексте достижения баланса интересов. **Методика исследования.** Аналитический обзор экономической литературы позволил определить критерии оценки сбалансированности интересов государства и субъектов малого бизнеса по развитию. Таксономический интегральный анализ способствовал оценке влияния государства и малого предпринимательства на развитие друг друга. Графическая визуализация помогла определить основные тенденции взаимоотношений государства и субъектов малого бизнеса и установить факт существования дисбалансов в их взаимодействии. **Результаты.** Определены особенности взаимодействия государства и субъектов малого предпринимательства в направлении обеспечения интересов их развития. Установлено важность налоговых рычагов в достижении сбалансированности взаимоотношений. Проанализированы подходы разных авторов к оценке налоговой нагрузки на бизнес. Проведен интегральный анализ оценки сбалансированности влияния государства и малого бизнеса друг на друга. **Практическая значимость результатов исследования.** Научной новизной является построенный алгоритм оценки сбалансированности интересов малого бизнеса и государства по обеспечению развития. Проведенное исследование позволило определить необходимость организации сотрудничества в достижении консенсусной комплексной стратегии страны.

Ключевые слова: взаимодействие государства и бизнеса, развитие малого бизнеса, обеспечение развития малого бизнеса, малое предпринимательство, интегральный анализ, таксономический анализ.

N. Pedchenko, Dc. Econ. Sci., Professor; **V. Strilets**, Cand. Econ. Sci. (Poltava University of Economics and Trade). **Integral assessment of the balance of relations between the state and small business in the context of ensuring the interests of development.**

Annotation. *The purpose of the article is to study the relationship between the state and small business in the context of reaching a consensus of interests. **Methodology of research.** Analytical review of economic literature allowed to determine the criteria for balancing the interests of the state and small business entities in order to development. Taxonomic integral analysis contributed to the assessment of the impact of state and small business on the development of each other. Graphical visualization helped to identify the main trends of the relationship between the state and small businesses and to establish the existence of imbalances in their interaction. **Findings.** The interaction of power and business involves is determined as complex of measures aimed at representing the interests of business in the government and regulating business activities in order to ensure integrated development. An understanding of the essence and features of the interaction between government and business is explored. The features of interaction of the state and small business entities in the direction of ensuring the interests of their development are determined. The importance of tax levers in achieving balance of relationships is established. The approaches to estimating the tax burden on business by different authors are investigated. An integrated analysis of the government's and small businesses balance in case of influence on each other is conducted. **Practical value.** The scientific novelty is an algorithm for balancing the interests of small business and the state with regard to development, which involves: the allocation of tax levers for the development of small business; substantiation of the consequences of small business influence on the development of the country; establishment the list of criteria for assessing the impact of the state and small businesses on each other; the use of integrated taxonomic analysis as a methodological tool for assessing the balance of relationships. The study made it possible to determine the need for cooperation in achieving a consensus comprehensive strategy of the country.*

Keywords: *state and business interaction, small business development, small business, integral analysis, taxonomic analysis.*